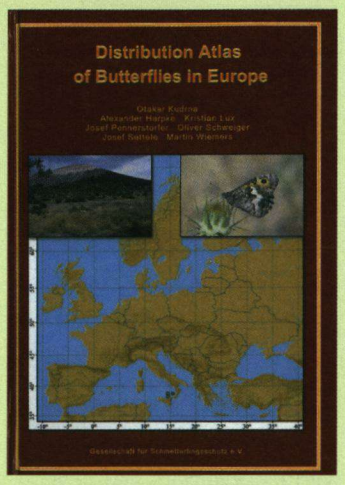

Verspreidingsatlas van Europese dagvlinders

Verspreidingskaarten zijn een belangrijk hulpmiddel in het onderzoek en de bescherming van dagvlinders.

Veldgidsen geven al tientallen jaren postzegelgrote kaartjes met de verspreiding van elke soort. De basis onder dit soort kaartjes was lange tijd erg dun. Niet zozeer in het goed onderzochte Engeland, Nederland en Vlaanderen, maar in Frankrijk ligt het al een stuk moeilijker om over de Oekraïne of Rusland maar te zwijgen. Pas in 2002 kwam er een eerste atlas met verspreidingskaartjes, gemaakt door Otakar Kudrna. Deze kaartjes zijn ook gebruikt (en te bekijken) in de 'Climatic Risk Atlas of European Butterflies' (gratis als pdf te downloaden van http://www.pensoft.net/journals/biorisk/article/568/climatic-risk-atlas-of-european-butterflies). De auteur beschikt over een enorm doorzettingsvermogen, want hij voerde deze klus bijna helemaal alleen uit.

Inmiddels is een bijgewerkte versie verschenen, dit keer wel met wat meer hulp. Omdat de data uit Rusland zo dun gezaaid waren, is dat land uit de kaartjes geschrapt. Wat houden we dan wel over? Om te beginnen zijn veel gaten in de atlas uit 2002 nu opgevuld. Dat levert een veel completer beeld op. Ook zijn de kaartjes nu in kleur.

Helaas is er nauwelijks tekst bij de kaarten met uitleg of analyse. Ook was een foto van elke vlinder toch wel erg leuk geweest. En ook het gebruikte gridstelsel (van hokken van 1 bij 0,5 graad) is niet erg gebruikelijk. Bij de kaartjes valt helaas ook het een en ander op te merken. Om te beginnen is gekozen voor een kleur die aangeeft wanneer de laatste waarneming is gedaan: tot en met 1950 rood, tussen 1950 en 1980 geel en na 1980 groen. Recente veranderingen zijn dus niet te zien in de kaartjes. Het zou veel actueler geweest zijn als 2000 als grensjaar zou zijn gekozen.
Daarnaast bevatten de kaartjes fouten. Nederland en Cyprus zijn zelfs helemaal fout. De Vlinderstichting heeft weliswaar correcte data aangeleverd, maar na een conversiefout bij de verwerking door de auteurs zijn bijna alle Nederlandse stippen groen geworden. Zo lijkt het kaasjeskruiddikkopje in een groot deel van Nederland voor te komen met groene stippen, terwijl dat natuurlijk rode of hoogstens gele hadden moeten zijn buiten Zuid-Limburg.

Ondanks deze missers is het toch het meest actuele overzicht van de verspreiding van dagvlinders in Europa dat voorhanden is, en daarmee toch voor heel veel dingen bruikbaar. Persoonlijk denk ik wel dat dit de laatste versie zal zijn die op deze manier zal verschijnen. Over tien jaar hoop ik dat er zoveel waarnemingen zijn ingevoerd in online portals dat daarmee veel actuelere kaarten te genereren en te raadplegen zijn.

Kudrna, O. et al. (2011) Distribution Atlas of Butterflies in Europe. Gesellschaft für Schmetterlingsschutz e.V., Halle, Germany.

Chris van Swaay

Vogels en vlinders houden klimaatverandering niet bij

Het vaststellen van de effecten van klimaatverandering op biodiversiteit is vaak een hele uitdaging, omdat goede aantalsgegevens over een lange reeks van jaren veelal ontbreken. Voor vlinders en vogels zijn deze gegevens er wel, dankzij de vrijwillige inzet van waarnemers uit zeven verschillende landen, waaronder Nederland. De vrijwilligers hebben meer dan 1,5 miljoen uren gestoken in het verzamelen van de gegevens. Met succes. In januari verscheen een artikel in Nature Climate Change. Daarin laat een Europees onderzoeksteam, met ook een aantal Nederlandse wetenschappers, zien dat de populaties vogels en vlinders de noordwaartse opschuiving van hun leefgebieden onder invloed van klimaatopwarming niet kunnen bijhouden.
Het onderzoek richtte zich op de verandering van de hele gemeenschap van vlinder- en vogelsoorten. In bijna alle Europese landen is het zo dat 'warmteminnende' soorten, met een zuidelijke verspreiding binnen Europa (bijvoorbeeld kleine zilverreiger en koninginnenpage), een steeds groter aandeel van de lokale gemeenschap uitmaken, ten koste van 'koudeminnende', noordelijke soorten (bijvoorbeeld veenbesblauwtje en spotvogel). De resultaten vormen de eerste bewijzen dat hele diergroepen door klimaatverandering een 'klimaatschuld' opbouwen op continentale schaal. Een klimaatschuld is de achterstand die soorten oplopen ten opzichte van de verschuivende grenzen van hun leefgebieden door veranderingen in het klimaat, ofwel de afstand tussen het klimatologisch optimale gebied voor een soort en zijn feitelijke areaal op dat moment. Over de laatste twintig jaar bedraagt deze schuld inmiddels gemiddeld 135 km voor vlinders en zelfs 212 km voor vogels.

Devictor V., Van Swaay C., Brereton T., Brotons L., Chamberlain D., Heliölä J., Herrando S., Julliard R., Kuussaari M., Lindström, Å., Reif J., Roy D.B., Schweiger O., Settele J., Stefanescu C., Van Strien A., van Turnhout C., Vermouzek Z., Wallis de Vries M., Wynhoff I., Jiguet F. (2012). Differences in the climatic debts of birds and butterflies at a continental scale. Nature Climate Change.

Het volledige artikel is op het internet te vinden via www.nature.com/nclimate.

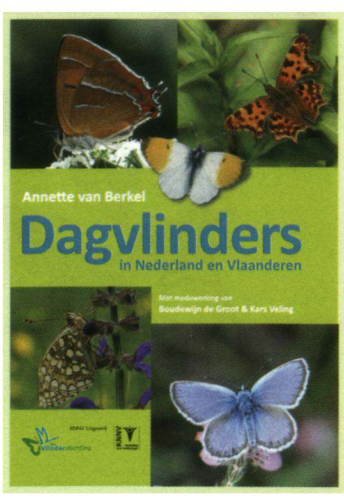

Het bestellen van boeken bij KNNV Uitgeverij

Onderstaande boeken kunnen alleen worden besteld bij de KNNV Uitgeverij via www.knnvuitgeverij.nl of telefonisch via tel. 030 2333544. **Donateurs ontvangen op deze boeken 10% donateurskorting.** Prijzen zijn exclusief verzendkosten en geldig tot 1 mei 2012 zolang de voorraad strekt.

Dvd Dagvlinders in Nederland en Vlaanderen

Ruim vijf jaar is Annette van Berkel op pad geweest om alle vlinders in Nederland en Vlaanderen in hun leefomgeving op film te zetten.
Alle aspecten komen aan de orde, waaronder de gedaanteverwisseling of metamorfose. Daarnaast zijn er films over vier belangrijke landschappen (bos, heide en venen, grasland en de duinen) met de vlinders die zich daar thuis voelen. Via het menu kunt u alle dagvlinders van Nederland en Vlaanderen ook apart bekijken.
Het commentaar op de films is ingesproken door Boudewijn de Groot en Eva Zeijlstra.
Bestelcode: MM3
Prijs: € 14,95

De Dagvlinders van Nederland

Deze uitgave geeft een duidelijk beeld van het onderzoek naar dagvlinders in Nederland en de kenmerken van het Nederlandse landschap die voor het voorkomen van deze groep vlinders van belang zijn. Het boek bevat een uitgebreide beschrijving van alle in Nederland waargenomen dagvlinders. Per soort wordt ingegaan op leefwijze, vliegtijd, voorkomen in Nederland en de mogelijkheden om de betreffende soort voor het Nederlandse landschap te behouden.
Een standaardwerk voor liefhebbers, beheerders en beleidsmakers.
Bestelcode: NF7
Prijs: € 49,95

De Nieuwe Veldgids

Met dit boek - de meest complete gids voor Noordwest-Europa - kan iedere liefhebber bijna 150 soorten dagvlinders op naam brengen. De afgebeelde boven- én onderzijde van vrijwel iedere vlinder maken herkenning gemakkelijk. Andere belangrijke informatie als vliegtijd en zeldzaamheid zijn in één oogopslag duidelijk en waar mogelijk zijn ook rupsen en andere veldaspecten van vlinders afgebeeld. Dankzij het overzichtelijk aantal soorten en de heldere opmaak is deze veldgids voor iedere natuurliefhebber een belangrijke hulp bij het determineren van dagvlinders in de tuin én in de vrije natuur.
Bestelcode: VG11
Prijs: € 34,95

Veldgids libellen

In deze gids worden alle 96 Noord- en Midden-Europese libellensoorten beschreven. Met Rode Lijst van Nederland en Vlaanderen.
Bestelcode: VG9
Prijs: € 29,95